

COP - İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası insanın iqlim mühitinə təhlükəli müdaxiləsinin qarşısını almaq məqsədilə 1992-ci ilin iyununda Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş Yer Sammitində imzalanan sazişdir. COP (Conference of Parties) abreviaturu-nun ingilis dilindən tərcüməsi Tərəflər Konfransı deməkdir. Tərəflərin Konfransı İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının icrasına nəzarət edən ali qərarverici orqanıdır. Bu Konvensiyaya üzv olan 190-dan çox ölkə var.

Ötən il dekabrın 11-də Dubayda COP28-in plenar iclasında COP29-un bu il Azərbaycanda keçirilməsi haqqında qarar qəbul olunub.

COP29

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası

Paris Sazişi müzakireyə çıxarıldı və 2015-ci ildə qəbul edildi. Paris Sazişi iqlim dəyişmələri ile mübarizə sahəsindən əhəmiyyətli beynəlxalq sənədlərdən biridir. Bu saziş iqlim dəyişmələrinin fəsadlarını yüngülləşdirmək və dünya üzrə qlobal temperatur artımını 2 dərəcədən aşağı saxlamaq üçün ölkələri konkret hədəflər qoymağa çağırır. Azərbaycan da daxil olmaqla, 195 dövlətin bu sazişə qoşulması dünya birliliyinin iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə ümumi iradəsini nümayiş etdirir. Bu mühüm qlobal proseslərə fəal şəkildə qatılması ölkəmizin dayanıqlı inkişaf və ekoloji təhlükəsizlik sahəsindəki strateji prioritetlərini eks etdirir. Bakının COP29-a ev sahibi seçilməsi Azərbaycanın qlobal iqlim gündəmində öncül mövqədə olduğunu bir daha sübuta yetirir. Bu, həm də Azərbaycan hökumətinin ekoloji siyasetinə və "yaşıl enerji" sektorunda atdığı addımlara beynəlxalq miqyasda göstərilən inamın bariz nümunəsidir. Ölkəmiz son illər həyata keçirdiyi layihələrlə istixana qazalarının emissiyalarını azaltmaq, bə-

ölkəsi kimi tanınsa da "yaşıl enerji" potensialı ilə də zəngindir. Bərpəolunan enerji mənbələri sahəsində yüksək potensial ölkənin strateji üstünlüklerindən biri kimi getdiğən daha çox diqqət mərkəzinə çevrilir. Ölkəmizdə quruda 135, dənizdə isə 157 qıqavat texniki potensiala malik bərpəolunan enerji resursları mövcuddur. Bu rəqəmlər ölkəmizin "yaşıl enerji" sahəsində nə qədər geniş imkanlara malik olduğunu göstərir. Azərbaycan bu sahədə sadəcə rəqəmlərle kifayətlənmir, eyni zamanda real addımlar ataraq bu potensialı artırmaq üçün ardıcıl işlər görür. Məsələn, 1990-ci ilə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istixana qazı tullantılarının 35, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılması planlaşdırılır.

Bəşəriyyəti narahat edən ən böyük qlobal təhdidlərdən biri iqlim dəyişmələridir. Artıq bu problem sadəcə ekoloji məsələ deyil, həm də iqtisadi, sosial və siyasi böhrana çevirilir. Belə ki, hər gün iqlim dəyişmələrinin canlı təbiətə, insanların gündəlik həyatına və iqtisadiyyata vurduğu zarorlar daha bariz şəkildə hiss edilir. İstər inkişaf etmiş, istərsə də inkişaf etməkdə olan ölkələr bu təhlükənin təsirindən siğortalanmayıblar. Hər bir dövlət istisnasız olaraq iqlim dəyişmələrindən əziyyət çəkir və proses dayandırılmışa daha ağır fəsadlar qəcilməzdir. Son bir əsrə Yer kürəsində orta temperaturun 0,8 dərəcə artması kiçik bir rəqəm kimi görünən də əslində planetin ekosistemini ciddi təhdid edir. Bu yalnız istilərin artması ilə məhdudlaşdır, həm də qlobal miqyasda tufanların, çovğunların, quraqlıqların, fəlakətlərin sayının və siddətinin sürətlə çoxalmasına səbəb olur. Artıq dünyanın müxtəlif yerlərində sel, daşqın, qeyri-adı istilik dalğaları kimi təbii fəlakətlər adı halında əməkdaşlığına keçirilib.

Davamlı inkişaf naminə yeni addımlar

Iqlim dəyişmələri ilə mübarizə üçün beynəlxalq birliyin səfərbər olunması həyati əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycan da bu prosesdən kəndən qalmayan ölkələr sırasındadır. Artıq qlobal iqlim dəyişmələrinin Azərbaycana da təsiri hiss olunur. Su resurslarının və kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın azalması, quraqlığın artması bunun əyani sübutudur. Ölkəmiz bə qlobal problemin həlli yolunda önemli addımlar atır.

Azərbaycan iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə öz mövqeyini gücləndirməkən il mühüm bir tədbir evsahibliyi etməyə hazırlaşır. Belə ki, noyabr ayında BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) Bakıda keçiriləcək. Bu cür nüfuzlu tədbirin keçirilməsinin ölkəmizə həvalə edilməsi Azərbaycan üçün yalnız ekoloji deyil, həm də diplomatik baxımdan böyük əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmiz qlobal iqlim məsələlərində öncül mövqeyini, beynəlxalq aləmdə artan nüfuzunu və bu məsələlərə verdiyi önemi bir daha sübut edir. Azərbaycanın bu sahədə yüksək təcrübəsi, qlobal tərəfdəşlərlə birgə həyata keçirdiyi layihələr iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə mühüm rol oynayır. İlk dəfə 1995-ci ildə Berlində keçirilən COP sammiti bu gün dünya liderlərinin iqlim dəyişmələri ilə bağlı birgə səylər göstərdiyi ən vacib platformalardan

birinə çevrilib. Bu toplantılarında hər il dönya dövlətlərinin başçıları bir araya gələrək bu qlobal problemlə mübarizə yollarını müzakirə edir, yeni təşəbbüsler irəli sürür və konkret hədəflər müəyyənləşdirilir. COP29 da bu baxımdan istisna olmayılaq və Azərbaycan iqlim dəyişmələrinə qarşı qlobal mübarizəyə öz töhfəsini verəcək.

Iqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində beynəlxalq səyərin teməlini qoyan tərixi hadisələrdən biri ki Kioto Protokolunun qəbul edilməsidir. 1990-ci illərin ortalarından etibarən inkişaf etmiş ölkələrin istixana qazı tullantılarını azaltmaqla bağlı hüquqi öhdəliklər göttürməsini tələb edən bu protokol qlobal seviyyədə ekoloji təhlükəsizlik və davamlı inkişaf istiqamətində mühüm bir addım idi. Lakin zamanla iqlim böhranının daha geniş miqyas alması yeni və daha təsirli sazişlərin zərurılığını ortaya çıxardı. 2011-2015-ci illərdə keçirilən iqlim konfransları zamanı

paolunan enerji mənbələrini genişləndirmək və təbii ehtiyatların davamlı istifadəsini təmin etmək istiqamətində ciddi uğurlar əldə edib. Respublikamızın xarici siyasetinin əsas vektorlarından biri olan dayanıqlı inkişaf iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizə və "yaşıl iqtisadiyyat"ın təsviqi ilə daha da gücləndirilir. Bu gün dünyada baş verən iqlim fəlakətləri qarşısında ol-

rılır. Bu, Azərbaycanın qlobal iqlim mübarizəsində məsuliyyətli rolunu bir daha vurğulayır. Respublikamızın bu sahədə konkret hədəflərə nail olmaq istiqamətində görüyü işlər isə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda həyata keçirilən "yaşıl enerji" layihələri ilə daha da aydın görünür.

Müzəffər Azərbaycan ordusunun 2020-ci ildə Qarabağı işğaldan azad etməsindən sonra bu ərazilərdə həyata keçirilən yenidənqurma işləri təkcə tarixi torpaqlarımızın bərpası ilə məhdudlaşdırır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələri "yaşıl enerji" zonasına çevrilir. Bu ərazilərdə 2050-ci ilədək "netto sıfır emissiya" hədəfinin gerçəkləşdirilməsi nəzərdə tutulur. Artıq bərpəolunan enerji stansiyalarının, müasir suvarma sistemlərinin qurulması sürətə davam edir. Eyni zamanda ölkəmizdə "yaşıl enerji" sahəsində bir çox layihələr həyata keçirilir. Külək və günəş elektrik stansiyalarının tikintisi bu istiqamətdə atılan ən vacib addımlardandır.

kəmiz təkcə öz resurslarını deyil, həm də bu sahədə təcrübələrini səfərbər edərək qlobal təhdidlərə qarşı mübarizədə aparıcı rola sahib olduğunu göstərir.

Bu cür mötəbər tədbirə evsahibliyi etməsi Azərbaycanın "yaşıl enerji"ye kecid, ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi və istixana qazı emissiyalarının azaldılması istiqamətində atdığı addımları əhəmiyyətini göstərir. Azərbaycan neft

Qarabağın işğaldan azad edilmiş torpaqlarında bu layihələrin tətbiqi Azərbaycanın bərpəolunan enerji sahəsində həm milli, həm də beynəlxalq səviyyədə liderliyini nümayiş etdirir. Həmçinin Böyük Qayıdış programı çərçivəsində bu ərazilərə sakınlərin geri qayıdışı və onların rahat yaşamları üçün ekoloji təmiz, müasir infrastruktur qurulur. Azərbaycanın ekoloji siyaseti, "yaşıl enerji"nin inkişafı və yeni texnologiyaların tətbiqi ilə bağlı qlobal gündəmi yaxından izləməsi, COP29-un keçirilməsinin respublikamıza həvale edilməsində də özünü göstərir. COP29 yalnız ekoloji problemlərin həlli ilə bağlı müzakirələr üçün bir platforma olmayılaq. Burada qəbul ediləcək qərarlar dövlətlərinin gələcək enerji siyasetlərinə və dayanıqlı inkişafa dair strateji istiqamətlərə ciddi təsir edəcək. Azərbaycanın bu tədbirdə liderlər, mütəxəssislər və iqlim sahəsində çalışan beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq etməsi, ölkəmizin "yaşıl enerji"nin inkişafı sahəsində önemli addımlar atacaqını, yeni layihələrin həyata keçirilməsinə təkan verəcəyini sübut edəcək.